

Forskningsbasert skrivning

av Sture Kvarv

HSN – august 2017

Innhold

1. Hva er forskningsbasert skriving?

- 1.1 Innledning, s. 3
- 1.2 Skriveprosessen, s.4
- 1.3 Førskrivning, s. 5
- 1.4 Skriving av utkast, s. 5
- 1.5 Omskriving (forbedring av utkast), s. 5
- 1.6 Språklig form, s. 6
- 1.7 En prosjektrapports oppbygning, s. 7
- 1.8 Momenter i vurderingen av kvaliteten på skriftlige arbeider, s. 9

2. Akademiske genre (sjangre)

- 2.1 Innledning, s. 10
- 2.2 Essayet, s. 11
- 2.3 Kravene til essays, s. 12
- 2.4 Formale krav til essayskriving, s. 12
- 2.5 Det «gode» essayet, s. 13
- 2.6 Den vitenskapelige artikkelen, s. 13

3. Bruk av kilder

- 3.1 Innledning, s. 16
- 3.2 Offentliggjøring av kilder, s. 16
- 3.3 Henvisninger, s. 17
- 3.4 Skriveteknikk, s. 18
- 3.5 Kilder og referanser, s. 18
- 3.6 Tekniske retningslinjer for skriving, s. 18
- 3.7 Etterkontroll, s. 19

4. Bearbeiding av akademiske tekster

- 4.1 Innledning, s. 21
- 4.2 Argumentasjonsanalyse, s. 21
- 4.3 Holdbarhets- og relevansargumenter, s. 22
- 4.4 Framgangsmåten i argumentasjonsanalyse, s. 23
- 4.5 Etos, Patos og logos, s. 24

5. Kjennetegn ved og eksempler på gode akademiske tekster: «Eksemplets makt»

- 5.1 Innledning, s. 26
- 5.2 Vitenskapsbegrepene, s. 26
- 5.3 Avhandlingsformen, s. 27
- 5.4 Om vitenskapelig autorisasjon, s. 28
- 5.5 Forutsetninger for å skrive gode akademiske tekster, s. 29

Litteratur

1. Hva er forskningsbasert skriving?

1.1 Innledning

I denne innledningen skal vi ta for oss hvilke krav som stilles til vitenskapelig forfatterskap. Vi spør oss hva det er som kjennetegner denne typen forfatterskap og hvordan vi går frem for å skrive prosjektrapporter, essays, artikler og andre typer forskningsbaserte tekster. Vi skal ta for oss tema som vitenskapelig forfatterskap generelt, om sjangere, skriveprosessen og om hvordan prosjektrapporter kan eller skal bygges opp.

I første omgang skal vi ta for oss det som hører med til en praksisrapport eller en hjemmebesvarelse. Til slike hører det mindre formelle og samtidig svakere akademiske krav enn til en forskningsbasert artikkel. Likevel skal slike skriftstykker innfri noen av de samme kravene som stilles til en vitenskapelig avhandling. Men hva slags krav snakker vi da om? Jo, særlig krav til systematikk, åpenhet og nøyaktighet i angivelse av kilder.

Men hva er hensikten med rapportskriving som en form for vitenskapelig forfatterskap? Det finnes flere hensikter. For det første skal du vise evne til å undersøke et saksforhold og lære noe av det. Dessuten skal du vise evne til å formidle det som er undersøkt og lært i løpet av en periode. Vi kan si at prosjektrapporten, som et synlig resultat av et lengre eller kortere studium, er en øvelse i vitenskapelig tenkemåte, arbeidsmetode og dokumentasjon.

Men hvordan skal en konkret ta stilling til og vurdere kvaliteten ved et vitenskapelig arbeid som en prosjektrapport er eller skal være? Jo, en tar stilling til dette på samme måte og med de samme kravene som en forutsetter at vitenskapelig forfatterskap ellers skal inneholde av kvaliteter. Det første en vurderer er problemstillingen. Finner vi her sammenheng mellom tema og problemstilling? Vi spør oss om problemstillingen er interessant ut over det som er interessant for studenten, dvs. om problemet som reises har en viss allmenn interesse.

Dernest spør vi oss om originalitet og selvstendighet, dvs. om problemstillingen peker frem mot nye og interessante aspekter ved feltet. Med dette menes at resultatene byr på ny innsikt. Som vi skal komme tilbake til, er det ikke alltid slik at en problemstilling lar seg besvare fullt ut – kanskje pga. mangel på kilder eller annet.

Vi skal etter hvert ta for oss et sentralt tema i forskningsbasert skriving, nemlig om struktur og oversikt – dvs. hvordan stoffet skal disponeres og struktureres. Her finnes det mange varianter, avhengig av skjønn, fagtradisjon, stilistiske forbilder og formålet med teksten. De viktigste ytterlighetene er essayistiske tekster, på den ene siden, og tekster som har form og innhold som innfrir krav til vitenskapelige artikler.

Det er viktig at forskningsbasert skriving er stringent. Dette betyr at stoffet, ideelt sett, skal presenteres i en logisk rekkefølge. Det skal være fri for selvmotsigelser, med en «rød tråd» i fremstillingen. Samtidig er det en fordel at stoffet har progresjon – at stoffet blir presentert på en gradvis mer intellektuelt krevende måte.

I blant kan en lese vitenskapelige tekster som faller inn under et tema som vi i utgangspunktet er opptatt av, men som likevel ikke fenger. Dette kan ha å gjøre med den språklige fremstillingen. Det gjelder da å anstrenge seg, som forfatter, til å oppnå presisjon og klarhet i begrepsbruk, sammenheng og generell lesevennlighet i den tekstlige utarbeidingen. Samtidig finnes det klare og relativt entydige regler for tekstlige utforming av skriftstykker innenfor den akademiske verdenen. Det gjelder teknisk utforming – dvs. paginering, utforming av litteraturliste, fotnoteapparat og innholdsfortegnelse.

De forannevnte momentene og kravene til en vitenskapelig tekst gjelder generelt, men er også sentrale i vurderingen av ulike typer akademiske skriftstykker. Noen slike tekster er klart argumentative, analytiske og resonnerende, mens andre er mer beskrivende og fortellende. Uansett form, er det viktig å ikke kun liste opp det som er utført av arbeidsoppgaver, hvordan og når oppgavene ble utført. Sentralt for et hvert forskningsbaserte skriftstykke er resonnementene, de analytiske poengene og sammenhengene.

1.2 Skriveprosessen

Til enhver skriveprosess hører leserinnlevelse – dvs. faglig fordypning over lengre tid. Men samtidig er faren stor for at man blir selvcentrert og glemmer å perspektivere det man gjør. Vær oppmerksom på dette! En skal ikke ta for gitt hva leseren vet og har innsikt i. Stopp derfor opp med jevne mellomrom for å lese det som du selv skriver. Les tekstpassasjer høyt – og enda bedre – få andre til å lese teksten. Men hva er så kriteriet på en vellykket skriveprosess? Jo, en vellykket prosess fører til at budskapet når frem – dvs. blir oppfattet. Med andre ord skal teksten fenge og skape forståelse hos leseren. Derfor bør en forfatter alltid forsøke jevnlig å sette seg inn i leserens sted.

Å skrive er en prosess med stadige frem- og tilbakerykking. Dette betyr at tenking, lesing og skriving inngår i en dynamisk prosess – en prosess som kan karakteriseres som mangefasettert, åpen og skapende. Vi skal ta for oss en slik prosess i forbindelse med *rapportskriving*.

Rapportskriving er en type prosess som er innvevd det i tankearbeidet som er knyttet til skriving. Dette betyr at en ikke skal skille klart mellom tenke- og skrivearbeid, men starte skrivingen straks en har bestemt seg for å lage en rapport. Det er viktig å skrive så tidlig som mulig for å oppnå at skrivingen blir en del av tenkearbeidet. Dette kan begrunnes med at det er viktig å skrive mens vi har refleksjonserfaringene i friskt minne, samt at ens eget tekstutkast inngår i en dialogpreget prosess. Skriveprosessen kan bestå av stadier som vi kan kalle *førskriving*, skriving av utkast, samt omskriving (Rognsaa 2003:14). Vi skal se nærmere på dette.

1.3 Førskriving

Førskrivingen innebærer at du forbereder skrivingen, at du samler og ordner stoffet. Notatene må ordnes etter emne. Nedtegnelsen av observasjoner og refleksjoner må sorteres. Samtidig må du sette av tid til å skaffe relevant faglitteratur. I denne førskrivningsfasen må en huske:

- Operer med nøyaktige kildehenvisninger ved bruk av faglitteratur.
- Skumles tekstmateriale etter emne for å skille det som du har bruk for fra det som antatt er lite relevant.
- Les feltarbeidsnotater, artikkel- og fagbokstoff med problemstillingen i bakholdet.
- Når du leser utløses en assosiasjonsprosess. Det vil dukke opp tanker, ideer, spørsmål eller erindringsbilder av noe du har lest tidligere. Skriv ned disse assosiasjonene nokså fritt i en egen arbeidsbok med tanke på seinere bearbeiding.
- Tenk på hva du skal bruke det som du gjennomgår av tekst, f.eks. til å beskrive, å forklare, kommentere, eksemplifisere eller til å drøfte.

1.4 Skrivning av utkast

Skriving av utkast består av en innledende del, der du lager en disposisjon. Med disposisjonen som utgangspunkt formulerer du setninger og avsnitt. Start gjerne med en god rapport som du låner på biblioteket og bruker som «forbilde». Prøv å lage en disposisjon som angir en oversikt over hvilke kapitler rapporten skal inneholde (en foreløpig innholdsfortegnelse).

Det vanlige er nok at man endrer på kapittelrekkefølge eller legger til ny rekkefølge. Likevel er det viktig at man på et tidlig stadium har en foreløpig idé om disposisjonen. (Imidlertid kan en disposisjon se ut på mange måter). Noen disposisjoner er grove og har kun med hovedpunktene, mens andre er finmaskede – gjerne avledet av en grovdisposisjon. Grovdisposisjonen tilsvarer hovedkapitlene, mens findisposisjonen tilsvarer underkapitlene i det som skal bli den endelige rapporten.

Prosessen videre er vanligvis å begynne med å skrive setninger og avsnitt. Utgangspunktet er findisposisjonen. I første omgang bør du ikke henge deg for mye opp i ordvalg og ortografi. Konsentrer deg i stedet om innholdet (jfr. Sissel Lie: *Fri som foten*). Først når du har skrevet noen avsnitt, kan du begynne å rette opp feil. I neste omgang kan du begynne med å omskrive – dvs. å forbedre det opprinnelige utkastet.

1.5 Omskriving (forbedring av utkast)

Som alle andre må du belage deg på en rekke omskrivinger av ditt eget utkast. Fordi du som regel har liten tid, bør du begynne denne prosessen så tidlig som mulig. Denne fasen omfatter først og fremst språklig bearbeiding av teksten. Slik bearbeidingen kan omfatte alt fra omdisponering av setninger, omskriving av setninger til korrektur. Denne omskrivningsfasen

kalles også «språkvask». Dette betyr at du skal vaske teksten for «urenheter» slik at den blir presentabel. Rognsaa (2003:24) opererer med to nivåer for omskriving, nemlig mikronivå – der staving og tegnsetting står sentralt, og makronivå – som handler om tekstorganisering. Sentralt i organiseringen av tekst er å forsøke å oppnå bedre sammenheng mellom tekstdelene. I tillegg forsøker en å fokusere og fremheve viktige poenger.

Det største arbeidet består av omskriving og omarbeiding av råmanuskriptet på makronivå. Når råmanuset settes sammen, i henhold til disposisjonen, oppdager man gjerne et behov for forbedring. Dette betyr at enkelte dokumenter og manuskripter må forkortes, mens andre må utdypes. Forbedring kan også bety at en oppnår å skrelle bort de tekstdelene som passer dårlig inn i helheten. Løsningen kan være enten å omarbeide slike deler eller å kutte disse ut. Til alle typer akademiske tekster hører det med å vurdere om deler av stoffet passer bedre inn i vedlegg eller appendiks. Samtidig kan dette bety at teksten blir oppstykket og delt – uten et sammenbindende innhold. I så fall må dokumentene bindes sammen, noe som kan skje ved at kortere eller lengre avsnitt føyes til. I alle typer tekst, i akademiske så vel som i allmenne tekster, er det slik at samme forhold som omtales gjerne gjentas flere ganger. Dette må unngås ved å luke ut slike gjentakelser. Fordi tekstene bygger på andre kildetekster, at de har ulik form og innhold, samt at de er forskjellige i tekstlig utforming, må dette harmoneres ved den endelige tekstbearbeidingen.

1.6 Språklig form

Det vil alltid være delte meninger om hva som er «godt språk» (Andersen 1988). I norsk rettskriving tillates ofte flere varianter av det samme ordet, for eksempel «gruppen» og «gruppa». Disse formene er offisielt sidestilt, og det blir opp til oss hva vi velger. Det vi imidlertid må huske på er å være konsekvente i forhold til den formen vi har valgt. Dessuten bør setningene ikke være for lange. Det er helt greit å sette punktum etter tre linjer, i stedet for å skive lange setninger bestående av hovedsetning med en masse bisetninger.

Fremmedord og faguttrykk virker også hemmende for mange lesere. Men akademisk skriving er oftest av en slik art at fremmedord og faguttrykk ikke er til å unngå dersom budskapet skal bli presist nok. Her gjelder det å finne en balanse mellom nødvendig presisjon og hensynet til lesere som kanskje er ukjente med en spesiell terminologi. Hovedregelen må være at fremmedord ikke skal brukes dersom det finnes et like presist og innarbeidet norsk ord eller uttrykk for det samme.

Videre bør det legges vekt på at en ikke skriver for substantivert og passivt. Legg vekt på verbale og aktive skriftlige uttrykksformer. For eksempel ikke skriv *Kari foretar innhøsting av epler* - når du like gjerne kan skrive: *Kari høster epler*.

Vær ikke redd for å uttrykke deg personlig. Personord som *du, De, dere, jeg, vi* er tillatt i skrift også. Bruk hørekontroll ved å lese høyt for deg selv det du har skrevet.

1.7 En prosjektrapports oppbygning

En akademisk rapport er tradisjonelt delt inn i *innledning, hovedkapitler og konklusjon*. En rapport, som skal utarbeides, kan se slik ut:

- Omslag med tittel, forfatternavn – studentrapport (på egen side)
- Tittelblad
- Forord
- Innholdsfortegnelse
- Sammendrag
- Innledning
- Problemstilling og ev. underproblemstillinger
- Omtale av relevant teori og litteratur
- Litt om metode, for eksempel om fremgangsmåte ved litterær analyse
- Hovedkapittel (deskriptiv del)
- Drøfting
- Konklusjon
- Litteraturliste
- Ev. vedlegg

Dersom man ønsker å gi plass for opplysninger og kommentarer som ikke hører hjemme i selve rapporten, kan disse gis i *forordet*. Det hører naturlig hjemme i et forord å opplyse om hvem som har vært kontaktperson og veileder og hva som har vært hensikten med rapporten. Hva jeg vil oppnå som forfatter til rapporten, hører hjemme her.

Sammendraget skal være et konsentrat av rapporten, og presenteres tidlig i rapporten. På bakgrunn av dette, skal leseren kunne avgjøre om rapporten er verd å lese for akkurat han eller henne. Det er viktig at sammendraget er helt i overensstemmelse med rapporten og at den ikke inneholder noe som ikke står i rapporten. Sammendraget må få frem problemstillingen, hvilket arbeid som er gjort for å løse problemet og hvilke konklusjoner man er kommet frem til. Sammendraget må skrives etter at rapporten forøvrig er ferdig. Rapporten skal selvsagt pagineres (sidenummereres). Relevante illustrasjoner og bildemateriale er med på å gjøre rapporten mer leseverdige.

Innledningen har som funksjon å skape kontakt med leseren. For eksempel skal det i innledningen gå frem hva slags kurs eller emne rapporten inngår i. Innledningen skal ellers si noe generelt om temaet som rapporten handler om og om hvordan rapporten er bygd opp.

Problemstillingen er «motoren» eller «drivkraften» i et akademisk skriftstykke. «Som vi roper i skogen, får vi svar». Dårlige problemstillinger gir uholdbare eller uinteressante svar. Hva er så en god problemstilling? Dette er et komplisert spørsmål, som det gis ulike svar på. Mange studenter går i den fellen at de utvikler problemstillinger som enten er for omfattende, ambisiøse, for generelle eller for uklare.

Noen velger å presentere problemstillingen og eventuelt underproblemstillinger allerede i innledningen. Andre velger å presentere problemstillingene i en egen del – dvs. etter innledningen. Du *kan* velge å samle alt dette i innledningen, og da med en introduksjon som sier noe om hvorfor tema og problemstilling har interesse for deg og for andre. Det er alltid problemstillingen som bestemmer hvilken metode som skal velges. Når det er sagt, kan en problemstilling se ut på mange forskjellige måter:

- Temaproblemstilling: Skolekino i Arendalsområdet
- Spørsmålproblemstilling: Hvorfor er ikke skolene flinkere til å bruke kino i undervisningssammenheng i Arendal?
- Hypoteseproblemstilling: Avstanden til kinolokale i Arendal er antatt for lang, og informasjon fra kino til lærerne når ikke frem.

Rapporten er eksemplarisk i forhold til avgrensning og operasjonalisering av problemstilling hvis:

- Den gjør en presis *geografisk avgrensning*, dvs. gjør klart hva som menes med Arendalsregionen.
- Den gjør en presis *avgrensning i tid*, dvs. at skolekino arrangeres i skoletiden.
- Den gjør en *tematisk avgrensning*; skolekino som del av undervisningen, organisert ut fra en pedagogisk begrunnelse, knyttet til et undervisningsopplegg, arrangert for elevgrupper og lærere i skoletiden.

Når en utvikler problemstilling, tenk gjerne i retning av originalitet og selvstendighet – slik at nye og interessante aspekter ved feltet blir belyst. Dette er vanskelig, men mulig å få til. Gå ikke i den fellen at man søker svar på noe man allerede vet mye om.

Omtale av teori skal jeg ikke ta opp i denne omgang. I stedet skal vi se nærmere på valg og anvendelse av *metode*. Redgjørelser for valg og anvendelse av metode må ikke bli for lang. Noen av de viktigste punktene om metode er hvilke tanker som har gjort seg gjeldende i bruken av litteratur, hvorfor en har brukt bestemte skriveteknikker og om hvilken sjanger en har valgt å plassere sitt eget skrivestykke innenfor.

Det viktigste med denne delen er på en troverdig måte å argumentere for at valget av metode og skriveteknikker har vært relevant for din egen problemstilling. Videre skal dette kapitlet inneholde noe om de erfaringer man har gjort seg ved bruk av den valgte metoden. Endelig skal kapitlet inneholde en drøfting og vurdering av metode i forhold til ev. alternative metoder som kunne vært valgt (kanskje kunne den valgte metoden vært supplert med andre metoder).

Drøftingsdelen, som følger, er en svært viktig og kanskje også den mest krevende delen av rapportskrivningen. Denne skal inneholde en redgjørelse for de viktigste poengene og resultatene som har kommet ut av prosjektet (se Berlid 1992:21). Denne skal inneholde en diskusjon av andre mulige forklaringer enn de som en selv har festet størst lit til. Videre skal

den inneholde en diskusjon av de viktigste teoretiske og praktiske implikasjonene av resultatene, samt en diskusjon av sterke og svake sider ved eget prosjekt. Vi skal avslutningsvis si noe om kvalitetsvurdering av skriftlige arbeider.

1.8 Momenter i vurderingen av kvaliteten på skriftlige arbeider

Problemstilling: Er problemstillingen klar og forståelig, men samtidig original og finner vi en logisk sammenheng mellom tema og problemstilling? Er problemstillingen interessant ut over det som er interessant for studenten og blir problemstillingen/problemstillingene svart på?

Struktur og oversikt: (hvordan stoffet er disponert og strukturert). Om rapporten er strukturert og oversiktlig. Det skal være lett å finne frem i rapporten og de ulike delene i rapporten skal ha de rette proporsjoner.

Stringens: Her spør vi oss om stoffet blir presentert i logisk rekkefølge, dvs. om det er rød tråd i fremstillingen, fri for selvmotsigelser. Med andre ord skal det være logikk og sammenheng i fremstillingen. Rapporten skal bestå av en første del som er beskrivende, så en analyserende del. Eventuelt skal den bestå av også en tiltaksdel. Til slutt skal rapporten presentere en konklusjonsdel.

Den gode rapporten skal for øvrig ha følgende kjennetegn:

- Forsvarlig metodeanvendelse
Om det er gjort et hensiktsmessig valg av metode ut fra tema og problemstilling.
- God språklig fremstilling Klarhet, presisjon i begrepsbruk, sammenheng og lesevennlighet.
- Tilfredsstillende teknisk utforming
Paginering, kompetent utformet litteraturliste, fotnoteapparat og innholdsfortegnelse.

2. Akademiske genre (sjangre)

2.1 Innledning

Det finnes en rekke sjangere innenfor tekstproduksjon og forfatterskap. Det vi skal konsentrere oss om her er akademiske sjangere – det vil si det som vi har forfattet eller lest som forskere, høgskolelærere eller studenter. Med «sjanger» menes doktoravhandling, masteroppgave, forskningsrapport, vitenskapelig artikkel eller essay. Jeg kommer til å konsentrere det meste av fremstillingen om to hovedformer for akademisk skriving: Essayskriving og artikkelskriving. Grunnen er at det er disse to formene, og ulike varianter av dem, som de fleste studenter får befatning med i løpet av sitt studium. De to skriveformene er grunnleggende forskjellige, men til sammen berøres de fleste utfordringene innenfor akademisk skriving enten av essayformen, av artikkelformen eller av en kombinasjon av begge.

Selv om det finnes mange ulike innfallsvinkler til de ulike sjangerne, er det noen nøkkelpunkter som karakteriserer de ulike sjangerne. En slik avklaring er nødvendig for å kunne gjøre oss «sjangerbevisste». Men først – hva er en sjanger? Sjanger betyr, litterært sett, slekter, arter, klasser. Vi bruker her sjanger som et hjelpemiddel for å kommunisere mer utvunget – til hjelp for gjenkjennelse og forståelse.

Samtidig fungerer sjanger som en overenskomst mellom den som skriver og den som leser. Vi taler om sjanger også innenfor musikk, malerkunst og andre kunstneriske uttrykk – noe vi foreløpig skal la ligge. Vi spør oss så hva slags elementer som skal være utgangspunktet når vi skal avgjøre sjanger. I det følgende skal vi si litt om dette.

En tekst har alltid et innhold, dvs. et tema, emne eller noe teksten handler om. Videre har teksten en form, dvs. en ordning av innholdet, organiseringsprinsipper og struktur. Endelig har teksten en funksjon, dvs. en type nytte, hensikt eller brukbarhet. Vi finner to hovedformer for litterære sjangere, nemlig sakprosa og skjønnlitteratur. Samtidig finnes et nærmest uendelig antall underkategorier av sjangere. Vi kan velge mellom flere kjennemerker eller kriterier for sjangere:

- Innhold, for eksempel en kjærlighetshistorie
- Form, for eksempel et formelt brev
- Formål, for eksempel en invitasjon
- Sender, for eksempel et leserbrev
- Mottaker, for eksempel en barnebok
- Medium, for eksempel et radioteater
- Situasjon, for eksempel et jobbintervju

Sakprosa omfatter alle de tekstene som vi ikke uten videre vil kalle:

- Romaner
- Noveller
- Dramatikk eller
- Lyrikk

Andre navn på sakprosa er faglitteratur og brukslitteratur. Av typen sakprosa, skal vi her ta for oss akademiske tekster. Noen slike tekster skal formidle kunnskap til allmennheten. Andre slike tekster skal legge ny forskning frem for fagfeller. Det avgjørende i vurderingen av hva slags sjanger vi skal velge, er hva slags publikum vi henvender oss til (se kapittel 5 i Brodersen og Bråten m.fl. 2007).

Men hva hvis vi bommer på sjanger – at vi enten velger en upassende sjanger for vårt publikum eller at vi er for lite bevisste på hvilke krav som stilles til en sjanger? Dette får konsekvenser for hvordan budskapet oppfattes. Poenget er at ulike tekster brukes for å løse ulike typer oppgaver. Noen tekster er rent ut opplysende. Dette er instruerende tekster, for eksempel en varedeklarasjon. Andre tekster tar sikte på å utvikle leseren, dvs. de har som ambisjon å motivere for tenking om et problemfelt. Med andre ord – det første vi må spørre oss om når vi skal velge sjanger er hva teksten skal brukes til – dvs. hva slags *formål* teksten skal ha.

Vi skal ta utgangspunkt i tre ulike akademiske sjangertyper, nemlig vitenskapelige, populærvitenskapelige og instruerende tekster. Den første sjangertypen, *den vitenskapelige*, legger vekt på selve budskapet i teksten. Den *populærvitenskapelige* legger vekt på inkluderende formidling. Den *instruerende teksten* er av typen lærebok. Disse har som formål å lære oss å mestre et fag.

Disse sjangertypene, nemlig vitenskapelige, populærvitenskapelige og instruerende tekster, kan videre deles inn i *sjangerformater*: Avhandling, artikkel og essay. Foreløpig har vi lite bruk for avhandlingsformatet. Selv om vi leser utdrag fra avhandlinger som pensumlitteratur, er det artikkelformatet og essayformatet vi skal ta for oss. Med format menes her tekstens innholdsmessige utforming.

2.2 Essayet

Essaysjangeren er «ubundet», den er prosessorientert, utprøvende og ofte eksperimentell i formen. Det er både tillatt og forventet at essayforfatteren *prøver ut* tanker, ideer og teorier uten å komme frem til noen endelig konklusjon. Meninger og *subjektive* påstander hører klart hjemme i essayet, riktignok med kvalifiserte begrunnelser. Samtidig er essayet mer *personlig* enn den formelle vitenskapelige artikkelen. Det er tillatt å bygge på egne erfaringer, assosiasjoner og personlige vurderinger. Et tilleggsaspekt ved essayet er at det ofte er bygd

opp om paradokser, tankekors, dilemmaer, det tvetydige og motsigelsesfylte ved det som erfares.

Den virkelige gode essayskriveren tar utgangspunkt i *egne* erfaringer. Vedkommende reflekterer sine erfaringer for så å «toppe» essayet med en syntese av personlige erfaringer, andres erfaringer og akademisk teori. I den forstand er essayet egnet sjanger i tilfeller der hovedintensjon er å knytte sammen teori og praksis. Essayformen/sjangeren er svært krevende. Grunnen er at den setter så høye krav til litterær kvalitet.

2.3 Kravene til essays

Det finnes forskjellige essaytradisjoner, alt etter hva slags fagområde vi snakker om. Samtidig finnes det noe essensielt felles ved alle essays, og ved de kravene som stilles til essayet. Dette gjelder hvordan problemstillingen er avgrenset og formulert, hvordan kildene er brukt og hvilke krav som stilles til en oversiktlig struktur (Myskja 2005).

Når vi skal skrive et essay, er formålet med essayet et viktig spørsmål vi må stille oss innledningsvis. I en høgskolekontekst er gjerne formålet å vise at en behersker et fag. Essayet skal vise at en har tilegnet seg kunnskap om et tema, at en har forstått hvordan andre tenker og at en kan skille mellom det vesentlige og uvesentlige innenfor et saksområde. Dette er nødvendige akademiske krav som stilles for å kunne skrive og vurdere et essay.

Samtidig er dette ikke nok. I tillegg må *tilstrekkelige* betingelser for et godt essay være på plass. Dette betyr at et essay skal være selvstendig, i betydningen et uttrykk for egne og selvstendige tanker om temaet.

Men hvordan skal da essayet *disponeres*? Jo, som vi allerede har antydnet er motoren i et essay problemstillingen. Problemstillingen skal være rimelig avgrenset og fattbar. Den berømte filosofen Hans-Georg Gadamer har hevdet at det å stille spørsmål er en forutsetning for å erfare noe. Gjennom spørsmålet får ens egen aktivitet mening og retning. Dersom spørsmålet i realiteten bare har ett rimelig svar, er det uinteressant. Hvis spørsmålet har et utall svarmuligheter, blir det tomt.

Det er imidlertid ikke slik at et godt essay nødvendigvis avsluttes med en konklusjon, dvs. med kun ett svaralternativ. Det er gjerne slik at det svaret en kommer fram til i et essay først og fremst bringer erkjennelsen om temaet opp på et høyere nivå. Med andre ord vil svaret, ideelt sett, føre en videre både til ny innsikt og nye, interessante spørsmål.

2.4 Formale krav til essayskriving

Prøv, så tidlig som mulig, å lage en disposisjon med innledning, hoveddel og avslutning/konklusjon. Selvsagt kommer disposisjonen til å endres flere ganger underveis og frem til det endelige utkastet er ferdigstilt. Poenget med å gjøre en disposisjon er at du på denne måten får noen punkter å diskutere med – «å krangle med» – men også å være enig

med. Til en slik arbeidsprosess hører det ikke bare med å stadig endre på innholdspunktene og rekkefølgen på disse, men også å bygge inn en stadig mer finmasket og detaljert disposisjon.

I disposisjonen kan en operere med fra to opptil fire nivåer i overskrifter. Hva er det så en kan skrive om, dvs. hvilke tema er det som du kan ta opp i en bacheloroppgave, en gruppeoppgave, en semesteroppgave? En kan skrive om det meste som vekker et engasjement. Du skal selvsagt skrive om noe som kan relateres til det kulturfaglige feltet, men det kan jo det meste. Husk: Ta utgangspunkt i noe du er personlig engasjert i. Samtidig må en alltid huske på å begrunne subjektive utsagn på en grundig og overbevisende måte.

Essay er ikke en entydig litterær kategori. Det kan være argumentativt – dvs. at et slikt skriftstykke argumenterer for visse synspunkter, og eventuelt mot andre synspunkter. For eksempel leste vi flere essaylignende bidrag i norske aviser om Maria Amelie, sett i forhold til norsk flyktninge- og asylpolitikk. Det er interessant å se strukturen og oppbygningen i de forsvar og angrep som har kommet på trykk i avisene om de norske styresmaktene behandling av denne saken. I tillegg kan vi lese essays som er av mer deskriptiv og mindre argumentativ karakter.

2.5 Det «gode» essayet

Et godt essay kjennetegnes ofte av klarhet, presisjon og forståelighet. Samtidig bør vi være bevisst at det er forskjell på å skrive klart og banalt. Skriver man for enkelt, særlig om noe som i utgangspunktet er komplisert og mangetydig, blir resultatet gjerne at mange fine nyanser blir utelatt fra fremstillingen. Med andre ord gjelder det å finne en balanse mellom det kompliserte og det banale. Vi er her tilbake til hva som er formålet med et essay.

Hvis det er snakk om et vitenskapelig essay, som en student skal skrive, gjelder det for eksaminator å finne ut hvor mye studenten har forstått av et sakskompleks. Med andre ord – hvis du som student skal skrive et vitenskapelig essay, gjelder det å gjøre seg forstått med studentstatusen som grunnpremiss.

Start skriveingen tidlig, og sørg for å få kritiske kommentarer fra andre underveis for å forbedre kvaliteten. Sett av god tid til å finpusse språket. Til slutt bør en bruke mye tid på å lese korrektur. Vær for øvrig bevisst at medstudentene er en viktig ressurs i skriveopplæring. Dette betyr at studenter bør lese hverandres utkast og gi kritiske, konstruktive tilbakemeldinger.

2.6 Den vitenskapelige artikkelen

Hva kjennetegner artikkelen – i motsetning til essayet? Uerfarne og ferske studentene velger gjerne å skrive rapporter som kanskje ligner mer på *vitenskapelig artikkel* enn essay. En vitenskapelig artikkel er mer *bundet* i formen enn det vitenskapelige essayet. Den vitenskapelige artikkelen og rapporten stiller høye krav til logisk *stringens*, *saklighet* og

sakkunnskaper. Den er mer *analytisk* og drøftende enn essayet. Samtidig har artikkelen en mer *rigid, formell oppbygning* enn essayet. Standardartikkelen har innledning, teori- og metodegjennomgang, drøfting av resultater og konklusjon. Hva er så forskjellen mellom artikkel og essay? Vi skal se nærmere på dette.

Generelt kan vi hevde at et essay vil ha en mindre regelbundet utforming enn artikkelen. Innledningsvis kan en hevde at den store forskjellen på et essay og en artikkel er:

- Essayet er mer prøvende, mens artikkelen er konkluderende.
- Essayet er friere, mer personlig og mindre strengt i formen enn en artikkel.
- Terminologien, som brukes i et essay, er mindre strengt definert.
- Metaforer brukes relativt ofte i essays, for eksempel kroppsmetaforer som «ryggrad» og «vitale kroppsdel», men metaforer brukes relativt sjeldent i artikler.
- I det vitenskapelige essayet er en ikke så opptatt av entydig begrepsbruk som i den vitenskapelige artikkelen.
- Essayet er gjerne mer allment, mens artikkelen er innrettet på et akademisk publikum.

Artikkelen er samtidig mindre personlig, dvs. mindre basert på forfatterens egne erfaringer, enn essayet. En artikkel er basert på et studium eller et forskningsprosjekt, og har som mål å videreformidle ny kunnskap. En slik artikkel kan også være sluttproduktet av et studium av vitenskapelige arbeider, som lesing av bøker, forskningsrapporter og andre artikler. Med andre ord skal en vitenskapelig artikkel ha en mer rigid og mer standard oppbygning enn et vitenskapelig essay.

En vitenskapelig artikkel har gjerne en kort tittel. Hvis det likevel skulle være slik at tittelformulering må være lang og innholdsrik, er det bedre å stykke denne opp i en hovedtittel og en undertittel.

Sammendraget skal være basert på artikkelen i sin helhet. Samtidig skal den fungere som «markedsfører» for hele artikkelen. Sammendraget bør for øvrig være bygd opp på grunnlag av følgende komponenter:

- Innledning
- Målsetning med artikkelen
- Forskningsmateriale
- Metode
- Konklusjon

Innledningen, som kommer etter sammendraget, skal inneholde en kort presentasjon av forskningstemaet. I tillegg skal formålet med studiet, samt problemstilling, presenteres. Med materiale menes dataene. Denne delen kan skrives sammen med metodepresentasjonen, fordi disse delene henger så nært sammen.

Diskusjonsdelen skal inneholde en «posisjonering» av artikkelen. Med posisjonering menes en vurdering av ens egen artikkels plass i forhold til andre artikler som omhandler samme tema. Når en posisjonerer sin artikkel, spør en om ens egen artikkel bekrefter det som andre

studier har kommet frem til, eller om det er avvik – i så fall hva slags avvik? I avslutning og konklusjon spør en seg om artikkelen åpner opp for nye spørsmål som avkrever svar gjennom nye undersøkelser.

En viktig del av artikkelskrivingen er å oppgi nøyaktige referanser. Det er to måter å innarbeide referanser på: Fotnoter eller alfabetisk litteraturliste. Hvis artikkelen utelukkende bygger på andres forskningspublikasjoner, anbefales det å lage litteraturliste (alfabetisk rekkefølge). Hvis det er behov for å gi en del tilleggsopplysninger, men som likevel ikke hører hjemme i hovedteksten eller i litteraturlisten, er det greit på lage fotnoter. Fotnotene kan plasseres direkte på siden, eller samles på siste side i artikkelen.

Generelt finnes det ulike fagtradisjoner på dette området. Historikerne har en tendens til å samle referanser, avklaringer og presiseringer i fotnoter nederst på hver side, mens samfunnsviterne gjerne foretrekker litteraturliste på slutten av artikkelen. Listen over litteraturreferanser skal inneholde forfatterens etternavn, fornavn, artikkelens tittel, tidsskriftets eller bokens navn, årstall ev. også volumnummer. Det viktige er ikke hva en velger som stil, men at en ikke blander ulike stiler – så – vær konsekvent!

3. Bruk av kilder

3.1 Innledning

Bruk av skriftlige kilder og muntlige kilder, ev. bilder og fotografier, må ha referanser. Dette betyr at forfatteren skal oppgi hvor opplysningene er hentet fra – dvs. om de er hentet fra bøker, artikler, filmer, aviser, arkivmateriale, dagbøker eller annet. Hensikten er at den utenforstående, kritiske leser, skal kunne sjekke påliteligheten av de påstandene som den faglitterære forfatteren gjør kjent. Samtidig er refereringen til kilder avhengig av hva slags type opplysninger som skal offentliggjøres. For eksempel – når vi skriver at andre verdenskrig og Hitlerregimets sammenbrudd skjedde våren 1945, trenger vi ikke å belegge dette med kilder. Derimot finnes det en masse mindre kjente opplysninger som trenger kildebelegg. Dette gjelder i særlig grad for artikler. Det er dette vi skal ta for oss i det følgende.

Når det gjelder essays, er det ikke vanlig med et så detaljert kildebelegg som i en artikkel. Essayet er mer personlig og mindre refererende til hva som andre har gjort av forskning innenfor det området som omtales. Dette betyr at et essay primært henter sitt råmateriale fra egne, personlige erfaringer. Men altså, hovedregelen i et akademisk arbeid er en samvittighetsfull omgang med kilder. Dette gjelder både skriftlige kilder, så vel som muntlige kilder (intervjumateriale). Men hvorfor skal vi oppgi kilder?

3.2 Offentliggjøring av kilder

Til en profesjonell produksjon av akademisk tekst hører kravet til formell ryddighet med. Vi gjør gjerne bruk av andre skribenters og forskeres argumenter og teorier. Likeledes bruker vi kilder, som bilder og fotografier. Også slike må ha referanser. Dette betyr at forfatteren skal oppgi hvor opplysningene er hentet fra. Hensikten er at den utenforstående, kritiske leser, skal kunne sjekke påliteligheten av de påstandene som den faglitterære forfatteren gjør kjent – samt originaliteten til andre typer kilder. Samtidig er refereringen til kilder avhengig av hva slags type opplysninger som fremkommer.

Historikere henter gjerne empiri fra arkiver. En må da oppgi hvor disse andre skribentenes nedtegnelser er hentet fra, og fremfor alt gjøre kjent hvem som er opphavsperson. I dette arbeidet med å oppgi kilder skal vi gjøre kjent *hvor* en fant kilden, hvor sitatene er hentet fra og hvem som påstår hva i teksten. Dette har leseren krav på å vite fordi vedkommende skal kunne kontrollere at utsagn og opplysninger er korrekt gjengitt. Det er også viktig for den opplyste leseren at en skal kunne kontrollere hvordan faglitteratur er brukt, for eksempel et sitat – om det er aktuelt og relevant for det problemet som behandles i teksten.

Forsvarsminister Karl Theodor zu Guttenberg gikk av som forsvarsminister i Vest-Tyskland for en del år siden. Dette gjorde han til tross for suksess i dette vervet. Dette skjedde etter

avsløringer om plagiat og fusk i sitt doktorgradsarbeid i juss. Han begrunnet avgangen med oppmerksomheten om hans person etter avsløringene gjorde det umulig for han å finne frirom og tid til å fylle vervet som forsvarsminister. Han hevdet, på en ironisk måte, at han ikke hadde noe ønske om å være «selvforsvarsminister». En egen internettside, Guttenberg Plagiat, er opprettet på tysk Wikipedia. Her går det frem at det er funnet plagiat fra en til flere kilder på 271 sider i hans doktorgradsavhandling. Med andre ord er en viktig grunn til å oppgi kilder å unngå anklager om plagiat.

Hvis det er andre som har kommet frem til noen av de konklusjonene en selv trekker i et forskningsarbeid, skal en ikke gi inntrykk av at dette er noe en selv har funnet frem til. Samtidig skjer det i praksis visse avveininger som den utenforstående leser eller den profesjonelle kildegranser må ha i minne. Som forsker kan en aldri fullt ut garantere at ingen i verden har kommet frem til de samme konklusjonene som en selv har greid å resonnerer seg frem til. Men hovedregelen er at der det er mulig å sjekke om det man har funnet er originalt, skal man gjennomføre en slik sjekk.

Dette gjør man også for å sikre at en artikkels eller en rapportes innhold er troverdig. Med andre ord er det nødvendig å gi argumentene referanser. Argumenter er vurderinger og meninger som finnes i kildene. Det kan også være resultater, konklusjoner – eventuelt et tallmateriale, figurer, lyd og bilde. Alt dette er det viktig å gi kildebelegg. Med andre ord skal bruk av kildehenvisninger, som forskningslitteratur og annet, skal innfri kravene til AKRIBI – noe som kort og godt betyr omhu og nøyaktighet. Vi kan konkludere med at det er viktig å oppgi kilder i et akademisk arbeid.

Nøyaktig dokumentasjon av kilder gjør leseren i stand til å raskt å finne tilbake til kildene, å sette seg inn i emnet, å kontrollere fakta og etterprøve resultatene.

3.3 Henvisninger

Det finnes mange skriftstiler å velge mellom, særlig innenfor humanistiske fag. Vi skal ikke ta for oss dette, men i stedet si noe om det som er felles krav ved de ulike stilene. Felles ved de ulike stilene i referanselistene er å oppgi forfatter (eventuelt redaktør) – tittel (og eventuelt undertittel) og publiseringsinformasjon. Når det gjelder bøker oppgis forlag og utgivelsessted. I artikkelformen benyttes tidsskriftets navn, årgang / bindnummer, år, sidetall. Når det gjelder ikke-trykt materiale, angis det mediet materiale er publisert i.

Det viktigste når det gjelder stil og bruken av regler for henvisninger, som det kan finnes mange varianter av, er at en er konsekvent. Samtidig er det viktig at en innarbeider konsekvente og nøyaktige prosedyrer for dette allerede ved starten av et skrivearbeid. Å skulle lete opp kilder på slutten av et skrivearbeid, er nesten en umulig oppgave. Dette vet alle som har skrevet masteroppgave.

3.4 Skriveteknikk

Det finnes ikke noen fasit på hvordan du skal skrive en oppgave. Men tenk logisk, og vær konsekvent. Tenk på at en hjemmeoppgave skal bygges opp rundt fire hovedelementer:

- **Innhold.** Alt som skrives i oppgaven skal være faglig relevant i forhold til oppgaven som er gitt.
- **Form.** Besvarelsen skal være logisk bygd opp. Den skal bestå av en innledning, en hoveddel og en avslutning. Argumentene skal føre logisk over i hverandre og lede frem til en avslutning / konklusjon. Med andre ord skal besvarelsen ha en «rød tråd».
- **Språk.** Besvarelsen skal skrives i et saklig og nøytralt prosanorsk. Dette innebærer at man må jobbe med formuleringer og tegnsetting.
- **Formalia.** Krav til sjanger, lengde, det grafiske utseende, litteraturliste, henvisningssystem og sitater skal oppfylles.

I tillegg finnes det en rekke formelle krav til akademiske oppgaver. Vi skal ta for oss noen av disse her.

3.5 Kilder og referanser

Å referere eller henwise til kilder er nødvendig for å kunne oppnå og opprettholde troverdighet i en akademisk sammenheng.¹ Sjelden er det forfatterens egne ideer og tanker som det refereres til. Likevel er det ikke alltid opplagt hva som skal oppgis av kilder. Det finnes likevel noen gode retningslinjer for kilder og referanser:

- Allmennkunnskap trenger ingen referanser.
- Basiskunnskap for fagområdet skal ikke ha referanser, men sitater skal selvsagt ha henvisninger.
- Opplysninger det hersker tvil om blant fagfolk må refereres.
- Opplysninger du bare har funnet hos én kilde må refereres.

3.6 Tekniske retningslinjer for skriving

Forsiden skal inneholde tittel på oppgaven, navn eller kandidatnummer, samt hvilken eksamen det gjelder. Bruk 12 pkt. (Times New Roman), 1,5 i linjeavstand og 2,5 cm marg på

---

¹ Henvisning betyr at du i den løpende teksten viser til en kilde. Her skriver man forfatterens etternavn, i tillegg til utgivelsesåret i parentes. Det kan også være aktuelt å vise til deler av kilden ved å bruke sidetall eller kapittel. Når du bruker sitat, skal henvisningen alltid inneholde sidetallet. Fotnoter skal plasseres nede på den gjeldende siden, og kun brukes til tilleggsopplysninger som ikke er en naturlig del av teksten. Fotnotene skal gi opplysninger om kilder som ikke er tatt med i referanselisten (se neste punkt). Referanselisten står bakerst i oppgaven. Den er en samlet fortegnelse over litteratur og andre kilder som er brukt. Denne listen skal ordnes alfabetisk. Ulike arbeid av samme forfatter ordnes kronologisk, dvs. etter årstall.

hver side. Det forventes at pensumlitteratur benyttes. Likevel kan man gjerne, og ofte med fordel, benytte annen litteratur. Men, vær kritisk og forsiktig med å bruke annen litteratur fra kilder som internett og lignende.

Alt som det refereres til må oppgis som kilde. Referanser skal skrives inn i teksten, og oppgis fullstendig i referanselisten til slutt i oppgaven. Selv om det meste plasseres i litteraturlisten til slutt, kan det være hensiktsmessig å bruke noter når man refererer til brev, dokumenter og omtaler fra aviser og offentlige publikasjoner. Det kan også refereres til internettadresser.

Det er valgfritt å bruke fotnoter eller sluttnoter. Som nevnt er det typisk innen den humanistiske fagkretsen – historie, litteraturvitenskap, kunsthistorie m.m. å bruke fotnoter. Det er mer vanlig innenfor samfunnsfagene å bruke sluttnoter – i kombinasjon med litteraturliste. Men hvordan går man frem når det skal refereres til litteratur?

Direkte sitater skal stå i anførselstegn. I litteraturlisten, til slutt, skal all litteratur som er brukt gjengis, verken mer eller mindre. Den enkelte referansen skal skrives fullstendig – og vær konsekvent i oppføringen av referanser, for eksempel referanse til bok: Steinar Olsen (2005): *Landbrukets historie i Norge, 1814 – 1905*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. Husk: Hvis det er tittelen på ei bok, skriv *kursiv* (skråstilt skrift). Er det tittelen på en artikkel fra ei bok eller tidsskrift, skal artikkeltittelen være ikke-kursivert.

Når du skal skrive en studentoppgave, husk å lage en oversiktlig og logisk struktur. Men hva innebærer dette? Et studentarbeid skal ha en innledning. I innledningen avklares det hvordan oppgaven forstås og hvordan oppgaven skal løses. Den skal motivere, aktualisere, avgrense og presisere tekstens problemstilling og problemområde.

I den etterfølgende hoveddelen inngår det en *beskrivelse* av hendelsesforløp eller *forklaring* på de beskrevne fenomenene. Hoveddelen inneholder aktuell forskning, teorier og antagelser om fenomenet som skal studeres. Den empiri som hører til denne delen (altså dette som ikke er teoribasert, men i stedet faktabasert) er informasjon hentet fra andre eller fra egne undersøkelser. I tillegg skal den også inneholde en *drøfting* som har som formål å skape en vellykket kombinasjon av teori og empiri.

Dette betyr gjerne at man tar opp til diskusjon forskjellige mulige forklaringer på et fenomen, eventuelt at man argumenterer *mot* andre forklaringer.

I avslutningen hører det med en konklusjon: Hva har vi kommet frem til? Det er viktig at avslutningen gir reelt svar på problemstillingen. I avslutningen hører det også med en egen, overskridende vurdering: Hva kunne vært gjort annerledes og bedre i oppgaven? Når du så er ferdig og før du skal levere, bør du foreta en etterkontroll. Vi skal i det følgende ta for oss hva en slik kontroll kan bestå av.

3.7 Etterkontroll

- Har jeg presentert en god problemstilling?

- Svarer oppgaven på spørsmålet som er stilt i problemstillingen?
- Er det som er skrevet relevant nok for å løse problemstillingen?
- Er presisjonsnivået godt nok?
- Er avgrensing av oppgaven tilfredsstillende?
- Har jeg en logisk og oversiktlig oppbygging/oppdeling av oppgaven – der det ene avsnittet og kapitlet følger logisk av det forutgående?
- Er disposisjonen fornuftig, er innholdsfortegnelsen oversiktlig?
- Er min måte å fremstille stoffet på forståelig og er presisjonsnivået rimelig/godt nok?
- Er sentrale begrep avgrenset/definert og er de forklart første gangen de er benyttet?
- Har jeg benyttet samme uttrykk og begrep konsekvent og i samme mening gjennom hele oppgaven?
- Kommer det klart nok frem når jeg refererer fakta og når jeg kommer med hypoteser eller vurderinger?
- Er det klart når jeg refererer andres meninger og når jeg gir uttrykk for egne?
- Har jeg unngått gjentakelser?
- Er de slutningene (generaliseringene/konklusjonene) jeg trekker rimelige i forhold til kildetilfanget og de referansene jeg har?
- Er drøftingen avsluttet med en oppsummering eller en konklusjon som har sammenheng med den problemstillingen jeg tok utgangspunkt i?
- Gir sammendraget i begynnelsen av oppgaven en god oversikt og et riktig bilde av det som oppgaven handler om?

4. Bearbeiding av akademiske tekster

4.1 Innledning

I det følgende skal vi ta for oss forutsetningene for å kunne skrive godt. Det som er alfa omega for å lykkes i skriving, er å ha en god nok problemstilling – en avgrenset og fruktbar problemstilling. Problemstillingen som er valgt, har sitt utspring i et *emne*. Husk ikke velg et for stort emne og unngå å utvikle en for omfattende problemstilling. En for omfattende problemstilling vitner om faglig usikkerhet, byr på for mye arbeid og gir gjerne et dårlig resultat. En god problemstilling har gjerne sitt utspring i et litt snevert, avgrenset emne.

Umberto Eco skriver i sin bok *Kunsten å skrive en akademisk oppgave*, om fire regler for valg av emne (2002:37):

- 1) At emnet svarer til kandidatens interesser
- 2) At kildene vedkommende skal bruke er tilgjengelige
- 3) At kildene vedkommende skal bruke er overkommelige
- 4) At kandidaten har mulighet for å gjennomføre prosjektet ut fra tidligere erfaringer

Når problemstillingen er valgt, må en søke til litteratur som behandler problemer som står sentralt i det man selv skal skrive om. Lesing og praktisk skrivetrening går hånd i hånd, og praktisk skrivetrening kan kun oppnås gjennom aktiv skriving. Forutsetningen for å kunne lære noe gjennom praktisk skrivetrening er å tilegne seg kunnskaper om analyse av argumenter, retorikk og analyse av kontekst.

4.2 Argumentasjonsanalyse

Vi skal i første omgang ta for oss argumentasjonsanalyse. I forskning er *argumentasjon* selve grunnlaget for alt som har å gjøre med formidling av forskningsresultater. Utvikling og bearbeiding av en akademisk tekst handler for det meste om å presentere argumenter for et publikum. Hvis vi ikke kan argumentere, har forskningen og det akademiske arbeidet ellers liten eller ingen verdi. Men hva vil det i denne sammenhengen si å argumentere?

Hovedpoenget med all forskning, som vi ikke må tape av syne, er å bringe frem ny kunnskap. Det kan gjøres ved å lansere ny kunnskap om et nytt eller velkjent fenomen. Hvis denne forskningen bekrefter det en allerede vet, uten at dette er kunnskap med forskningsmessig autorisasjon fra tidligere, sier vi at forskningen er *verifiserende*. Hvis derimot forskningen fører frem til resultater som avkrefter kunnskapsstatus i dag, er den nye forskningen falsifiserende (se Karl Poppers falsifikasjonsbegrep).

Det er falsifiserende forskning som bringer kunnskapsfronten fremover og som av mange forskere regnes som den mest verdifulle forskningen. Men hvorfor er argumentasjon så viktig i forskningen? Jo, fordi det er kvaliteten på argumentasjonen som avgjør om et forskningsresultat blir godtatt av leserne, enten det er studenter eller profesjonelle forskere som er lesere. I Tekstens autoritet, av Brodersen og Bråten, står det at den helt sentrale siden ved forskningen er forskningsresultatene – at de formidles på en slik måte at de kan bli aksepterte. Dette betyr blant annet å ikke bruke *stråmenn*, det vil si å henvise til vår egen utdannelse, slektskap, familieforhold og vårt renommé – for å gi tyngde til vårt budskap. Slike forsøk virker som regel mot sin hensikt.

Kun reelle argumenter skal telle i vurderingen av forskningsresultatenes holdbarhet. Det som forskeren argumenterer for, er påstanden eller påstandene. I boka av Brodersen m.fl. kalles påstandene, som forskeren vil ha aksept for, for synspunkter (s. 28). Hovedsynspunktene i en akademisk tekst kalles *tesen*. De påstandene som støtter opp hovedsynspunktene, eller tesen, kalles *argumenter*. Vi har å gjøre med to former for argumenter, nemlig holdbarhetsargumenter og relevansargumenter. I et resonnement brukes det både holdbarhetsargumenter og relevansargumenter. Vi skal i første omgang ta for oss holdbarhetsargumenter.

4.3 Holdbarhets- og relevansargumenter

Denne typen argumenter er påstander om faktiske forhold som alle må kunne godta. Med andre ord må disse være sanne eller sannsynlige. Samtidig skal vi være klar over at holdbarhetsargumenter ikke er fysiske ting, men språklige uttrykk. Med dette menes at de fenomenene de viser til alltid er fortolkede fenomener. Dette betyr at vi alltid kan stille spørsmål ved forfatterens fortolkning av fenomenene som holdbarhetsargumentene hviler på. Vi spør oss da om holdbarhetsargumentene er klart formulerte og om de er fullstendige.

Hvis holdbarhetsargumentene er godt underbygde, er disse gitt et *belegg*. Men det er ikke nok med holdbarhetsargumenter for å støtte opp om bestemte synspunkter. Vi må også bruke relevansargumenter. Hva er relevansargumenter?

Denne typen argumenter skal sørge for at holdbarhetsargumentene er relevante for synspunktet. De gjør ikke holdbarhetsargumentet sikrere, men viser hvordan de har sammenheng med *synspunktet*. Synspunkt: «Arne burde vunnet sangkonkurransen». Relevansargument: «Det er kvaliteten på sangstemmen som må være avgjørende i en sangkonkurranse». Holdbarhetsargumentet: «Arne har den beste sangstemmen av alle konkurrentene».

Men det er likevel ikke sikkert at alle ville godta at Arne har den beste sangstemmen. Dessuten vil det være andre kvaliteter som teller med i en sangkonkurranse. Med andre ord: Når vi går argumentasjonen nærere inn på klingen, ser vi ofte at argumentene som brukes kan gjøres til gjenstand for en kritisk drøfting.

4.4 Framgangsmåten i argumentasjonsanalyse

Vi skal i det følgende ta for oss fremgangsmåten i argumentasjonsanalyse. Når vi skal identifisere et resonnement i en akademisk tekst, tar vi først for oss hovedsynspunktet. Vi skal ikke tenke på holdbarhetsargumentet og relevansargumentet før vi tar for oss hovedsynspunktet. Hovedsynspunktet har ofte et forklarende tillegg, der forfatteren forsøker å tydeliggjøre sitt synspunkt. Dette er selve hovedbudskapet i teksten.

En god akademisk tekst har en pilform på resonnementene. Pilspissen er hovedsynspunktet. Det er ut fra pilspissen at resonnementet skal konstrueres. Når vi har lansert dette, skal holdbarhetsargumentene vises fram. Disse skal gi dokumentasjon, dvs. belegg, for synspunktene. Derfor leter vi etter setninger som gir uttrykk for fakta. Men vi skal ikke lete frem alle slike fakta. Rent teknisk handler det om å lete frem «fordi-setninger». Dette er setninger som har noe med saken å gjøre. Grunnen til at vi leter etter slike setninger, er nettopp at disse «har med saken å gjøre».

Men hva med relevansargumenter? Vi må formulere ett eller flere relevansargumenter som bare implisitt er til stede i teksten. Vi kan ta utgangspunkt i følgende skjema for å vise gangen i dette:

HOLDBARHETSARGUMENT	SYNSPUNKT
Jeg ser røyk over åskammen	Det brenner
RELEVANSARGUMENT	
Ingen røyk uten ild	

Relevansargumentene er ofte generelle påstander, mens holdbarhetsargumentet er spesifikt – dvs. avgrenset i tid og rom. Men hvilke kritiske innvendinger kan vi ha til resonnementet, dvs. til holdbarhetsargumentet, relevansargumentet og synspunktet? Vi skal starte med det siste, nemlig synspunktet.

I prinsippet kan det settes fram et hvilket som helst synspunkt. Det er ikke noe negativt eller forbudt å mene noe i en fagtekst – snarere tvert imot. Det som betyr noe er hvordan meningen

eller ytringen begrunnes. Altså, kan vi godta synspunktet, men samtidig ha et kritisk blikk på måten synspunktet er forsvart på. Vi spør oss da: Måten synspunktet er presentert på – er det ullent? Virker det som om forfatteren ikke helt har bestemt seg for hva vedkommende vil hevde?

Hva med holdbarhetsargumentet? Holdbarhetsargumentet bør ligne på det vi kan kalle «fakta». Men sannhetsgehalten vil være avhengig av forutgående forskning, og at leseren kan sette sin lit til det som er referert til – også der leseren ikke alltid har kunnskap om all slik forutgående forskning. Men det vi som leser likevel kan ta stilling til er, med utgangspunkt i teksten, å vurdere hvor gode holdbarhetsargumentene er i forhold til funksjonen som argumenter. Vi spør oss da om argumentene har noe med saken å gjøre, om de er fullstendige og om det finnes dokumentasjon for argumentene. Vi lar så spørsmålet om holdbarhetsargumentasjon hvile og spør oss om relevansargumentene. Disse uttrykker gjerne generelle oppfatninger som mange innenfor et fag deler. De skal være troverdige i seg selv, og skal kunne stå støtt selv uten resonneringer. Vi skal likevel vurdere den logiske forbindelsen mellom holdbarhetsargumentenes relevans og synspunktet. Argumentasjonsanalysen, som vi har sagt en del om til nå, er «ryggraden» i en tekst. Men argumentasjonsanalysen sier oss ikke noe om forfatterens fremstilling av sitt budskap. Det er dette vi skal ta for oss nå, nemlig om den retoriske analysen.

Det første vi må spørre oss er hva som menes med «retorikk». Det er lett å forbinde retorikk med noe negativt, med «ordkløveri», «flisespikkeri» og veltalenhet uten innhold («retoriker»). Samtidig er retorikk språklig fremstillingsform – dvs. måten et budskap blir gjort kjent på. Dette er gammelt, og dets betydning stammer fra det antikke Hellas – dvs. oldtidens filosofer, som Aristoteles.

Vi ønsker å fremstille et budskap i en form som vekker oppmerksomhet og interesse. Vi kan velge mellom flere ord for å beskrive det samme. Dette tilsier at alle, som har et forhold til språk, i praksis er retorikere. Vi spør oss hva som er den mest effektive og uttrykksfulle måten å fremføre et budskap på. Retorikken skal påvirke tilhørerne til å bli overbevist og et budskap eller et synspunkt. Overbevisning er motivet for en bevisst retorisk strategi. Men hva er forskjellen da på retorikk og argumentasjon?

En kan si at argumentasjon er det sterkeste retorisk virkemidlet, dvs. anstrengelsene for å overbevise. Samtidig er det jo en rekke aspekter ved en tekst som ikke forbindes med argumentasjon. Overbevisning og troverdighet er retorikkens primære oppgave.

4.5 Etos, Patos og logos

Jeg nevnte Aristoteles som kanskje den første retoriker. Han tar for seg tre forhold i fremstillingen av en sak – nemlig etos, patos og logos.

Utgangspunktet for *etos* er at alt som blir formidlet har en avsender. Formidleren, for eksempel en forfatter, har en høy eller lav troverdighet. Dette kalles forfatterens etos. Utgangspunktet for *patos* er at alt som formidles har en adresse – patos. Dette har å gjøre med

budskapets appell. Til slutt har vi *logos*, dvs. det selve saken dreier seg om (overbevisning, argumentasjonen). Den retoriske effekten er avhengig av at disse tre delene passer godt sammen – dvs. at de er avstemte i forhold til hverandre. I det følgende skal vi ta for oss disse tre delene mer inngående.

Etos dreier seg om troverdigheten og overbevisningskraften til forfatteren. Om teksten er skrevet av en professor eller en student har betydning for vår måte å vurdere tekstens tyngde og seriøsitet på. Imidlertid skal vi være på vakt mot slike fordommer. Aristoteles mente at etos må fremkomme på basis av logos – dvs. at formidlerens troverdighet må vurderes i forhold til saken og dens argumenter.

Men hvordan danner vi oss et inntrykk av forfatteren? Jo, gjennom måten forfatteren skriver på. Med andre ord benytter en forfatter seg gjerne av ulike retoriske grep, grep som kan knytte forfatteren som person til teksten. Disse grepene angår kvaliteten, autoriteten og troverdigheten en forfatter fremstår med.

Forfatteren referer gjerne til egne erfaringer. Dette gjøres for å gi leseren en mulighet til å danne seg inntrykk av forfatteren selv. Det kan dermed fortone seg som fristene for forfatteren å fremstå med autoritet – i blant med større autoritet enn det man har.

Et eksempel som er typisk for meningsytringer er når en professor, som oppgir professortittelen, fremstår som ekspert i dagspressen med innlegg som omhandler fenomener og tema som vedkommende i utgangspunktet ikke har kompetanse på. Et eksempel er et tilfelle der en professor i geologi (bergarter, bergformasjoner osv.) fremstod i Aftenposten med lånte ekspertfjer i en diskusjon om norsk samferdselspolitikk.

En annen type troverdighet som kan etableres er den som baserer seg på beherskelse av den saken det skrives om. At beherskelse av logos, dvs. det selve saken dreies seg om, handler om forskningsetikk.

Retorikk er kunsten å overbevise. Men overbevisning knytter seg til argumentasjon. Retorikken påvirker derimot i større grad gjennom den *fremstillingen* som argumentasjonen får. Men hva er det med fremstillingen som er avgjørende. Jo, noen fremstillinger kan gi inntrykk av beskrivelse av fakta (objektiv). En subjektiv fremstilling, derimot, kan gi inntrykk av at den tekstlige ytringen først og fremst er en gjengivelse av forfatterens subjektive oppfatninger.

En forfatter bruker ulike retoriske appeller for å få oss til å akseptere budskapet. Det er dette som er *Patos* hos Aristoteles. Patos består i å appellere til følelser, verdier og oppfatninger hos leseren/tilhøreren. Smiger er et retorisk knep med utgangspunkt i patos: «Henrik Ibsen – en av verdens viktigste forfattere» er et utsagn som appellerer til oss nordmann.

Vi har dermed kommet til *Logos*. Logos i teksten vil alltid bestå av tre deler som virker sammen – nemlig de samme tre delene som et resonnement består av: Hovedsynspunkt, holdbarhetsargument og relevansargument. En må spørre seg hvordan saken fremstår som sak. Virker det som om forfatteren har en god sak? Hva styrker eller svekker saken?

5. Kjennetegn ved og eksempler på gode akademiske tekster: «Eksemplets makt»

5.1 Innledning

Et skriftlig arbeid, enten det er en artikkel, et essay, en rapport eller avhandling, er sluttproduktet av en rekke valg. Det er alltid slik at et skriftlig arbeid kunne vært komponert og skrevet på en annen måte. En viktig grunn til at teksten er blitt som den er blitt er at vi ofte relaterer vårt eget arbeid til andres arbeider. Vi tar utgangspunkt i forbilder, gode eksempler og «akademiske helters» skriftlige etterlatenskaper når vi skal komponere vår egen tekst.

Likeledes er det ofte at vi har negative forbilder som utgangspunkt for vår skriving. Da er det slik at vi skriver for å skape distanse til en del av det som er skrevet og publisert tidligere. Dette betyr at vi skaper avstand til det som vi *ikke* liker. Vi skal ta for oss noe av det som vi regner som eksemplets makt, dvs. gode og dårlige forbilder. Vi spør oss da: Hva kan vi gjøre annerledes og bedre?

5.2 Vitenskapsbegrepene

Når vi skriver vitenskapelige tekster må vi være sjangerbevisste hvis resultatet skal bli bra nok. Vi må da tenke over byggesteinene i en tekst som er begreper, definisjoner, hypoteser, teorier og modeller (Grepstad 1997:197). Jeg skal kort forklare hva som ligger i disse begrepene. Vi finner ingen teorier uten bruk av begreper.

Et *begrep* er en eller flere bestemmelser som betegner en gjenstand, en gruppe gjenstander eller et fenomen. Samtidig er ikke de begrepene vi omgir oss med innenfor vårt fagområde absolutte begreper. Med andre ord har vi å gjøre med begreper som til en viss grad er underlagt vår egen definisjonsmakt.

Men hva menes i så fall med *definisjon*? Jo, det finnes mange typer definisjoner. *Beskrivende* definisjoner er så dekkende som mulig. Dette er definisjoner som vi finner i ordbøker og i leksika. *Stipulative* definisjoner fastsetter hva slags betydning et ord har i en bestemt sammenheng. Slike blir brukt særlig i faglitteratur. Endelig har vi *selektive* definisjoner, definisjoner som ikke gir krav på å være så fullstendige som de stipulative og beskrivende definisjonene.

Men hva er så en *hypotese*? Hypoteser er påstander om et saksforhold, om at visse fenomener forekommer i visse sammenhenger – i tid, i rom og i situasjon. Hypoteser er mer presist kvalifiserte antakelser om et saksforhold. Mye samfunnsforskning går ut på å teste gyldigheten av ulike hypoteser.

Men hva er så en *teori*? Jo, en teori er et system av innbyrdes relaterte begreper som til sammen gir et bilde av et fenomen. Teorien uttaler seg om hvordan begrepene er relatert til hverandre slik at det lar seg gjøre å forklare og forutsi fenomenet eller forstå betydningen av det (Grepstad 1997:198). En teori utgjør altså en begrepsmessig oppfatning av helheten i et emne, og den inneholder en forklaring.

Så til det siste begrepet, *modell*. En modell er en idealisert fremstilling av et fenomen eller objekt. I en slik fremstilling blir vesentlige trekk ved virkeligheten isolert og fremhevet, mens øvrige egenskaper utelates. (Grepstad 1997:198). Med andre ord snakker vi her om en *forenkling*, der vi tar bort de faktorene som har lite med saken å gjøre og fremhever tilsvarende det som har med saken å gjøre. Nå har vi kommet videre i defineringen i noen viktige begreper. Vi må så spørre oss hva som kjennetegner den gode, akademiske avhandlingen.

5.3 Avhandlingsformen

Det er avhandlingen som har vært fundamentet i vitenskapsprosaen. Men det har skjedd store forandringer i de siste åtte – ti årene. For eksempel var doktoravhandlinger, såkalte monografier, dvs. vitenskapelige, helhetlige skriftstykker om et saksfelt. En doktoravhandling hadde gjerne et omfang på 400 – 500 sider. Med andre ord var den tradisjonelle, akademiske avhandlingen på flere hundre sider som seniorstudentene brukte 8 – 10 år på å skrive.

I dag, med innføringen av den nye og standardiserte PhD ordningen, er det vanlige å skrive 3 – 4 fagartikler innenfor et saksområde. I dag brukes kanskje 4–5 år på å skrive en doktoravhandling. Publiseringen skjer gjerne i et amerikansk eller engelsk refereetidsskrift. Et refereetidsskrift er et klasse 2–tidsskrift, dvs. et tidsskrift med en board – dvs. en sakkyndig komité som vurderer innsendte bidrag. «Det er atskillig vanskeligere å få godkjent klasse 2–artikler enn klasse 1–artikler).

Til slutt samles artiklene i en samlet rapport, med en innledning på 60 – 70 sider. Med andre ord er det vanlig å disputere med utgangspunkt i en artikkelsamling på 100–150 sider. Vi skal med andre ord si en del om avhandlingsformen, selv om denne er på vei ut.

Idealkomposisjonen for en avhandling er (Grepstad 1997:199):

- Sammendrag
- Innledning
- Tidligere forskning
- Metode
- Resultat
- Diskusjon
- Konklusjon
- Litteratur

I den innledende delen av en avhandling skal leseren introduseres for tidligere forskning innenfor emnet. Etter en slik introduksjon, skal leseren bli ført fram til hovedemnet for avhandlingen og problemstilling. Den kunnskapen som avhandlingen lanserer skal bli lagt til i forlengelsen av den etablerte kunnskapen i emnet. Men andre ord er det et ideal om historisk perspektiv i den innledende delen av en avhandling.

Etter innledning, som er en omtale av materialet og metodene som er brukt, følger en *deskriptiv* del. I avhandlinger er det altså slik at de skildrende tekstelementene blir konsentrert på ett sted. Her kombineres argumenterende og fortellende elementer.

I den *drøftende* delen (diskusjonen) følger de klart utgreiende og argumenterende tekstelementene. Drøftingen skal være uttømmende. Med andre ord er det en svakhet ved en avhandling hvis forskningsmaterialet (empirien) ikke fullt ut er utnyttet. Samtidig er det en svakhet hvis en trekker konklusjonen lenger enn det er grunnlag for. Drøftingen bør føre frem til konklusjoner om hva som bør gjøres av forskning på feltet i fremtiden.

I *konklusjonen* må det fremgå hva forskeren mener om saken. Tilsvarende disposisjon brukes i alle land for klassiske doktoravhandlinger. På engelsk blir denne idealkomposisjonen omtalt som IMRAD: Introduction, Models, Results And Discussion.

Avhandlingskomposisjonen bærer i seg *retoriske* elementer. En avhandling er nettopp ofte et forsøk på å overtale. I tillegg skal en avhandling overbevise leseren om at fremstillingen og konklusjonene er metodisk korrekte og relevante – vitenskapelig sett.

5.4 Om vitenskapelig autorisasjon

Ved hjelp av vitenskapelig virksomhet skaffer en seg autorisasjon. Autorisasjon betyr tiltro på ulike måter som en skaffer seg ved å benytte referereordningen i tidsskrifter og andre former for publiseringskanaler. Samtidig finner vi en del retoriske virkemidler for å høyne tiltroen til det som blir publisert. Grepstad (1997:202) skriver at en ved hjelp av pronomen *vi* kan den enkelte forsker tre tilbake til fordel for det vitenskapelige miljøet som kollektiv. Med andre ord er autoriteten følgesvennen til troen eller tiltroen.

En annen måte å gi en tekst autorisasjon på er nettopp å henvise til eksperter – oppgitt med navn, tittel og arbeidssted: Jon Elster, ved College du France / Columbia University. En tilleggsmåte å skaffe autorisasjon på er å gi vitenskapelige meddelelser og resultater en form som avtvinger respekt. I slike tilfeller brukes gjerne et naturvitenskapelig språk. Det kan også skje ved å bruke symboler, figurer og tabeller som er hentet fra naturvitenskapelig forskning. Dermed er en over i positivistisk grunnlagsforståelse og formidlingsstil: Naturvitenskap som forbilde.

Vitenskapelig autorisasjon har uansett å gjøre med ett formål: Å overbevise leseren. Selv om avhandlingen er kjernen i vitenskapsprosaen, er likevel artikkelen den mest typiske

publikasjonsformen (Grepstad 1997:205). Vitenskapelige artikler som blir publiserte i tidsskrifter er gjerne av to slag:

- 1) Den ene typen artikler er primærartikler, artikler som presenterer ny vitenskapelig innsikt og nye vitenskapelige funn.
- 2) Den andre typen artikler er responser på andres artikler, tilsvar – ev. artikler som oppsummerer det som er gjort av forskning innenfor et saksfelt.

Den vitenskapelige autorisasjon i hvert enkelt tidsskrift sikres gjennom refereordningen – dvs. en ordning der et panel, bestående av eksperter på et fagfelt, leser gjennom artiklene og godkjenner disse for utgivelse, eventuelt refuserer disse. Enkelte referetidsskrifter har så mye som 90 prosent refusjon av innsendte bidrag. Uansett er det publiseringshyppighet og publiseringskanaler som er utgangspunktet for *meritering*, dvs. klatring i den akademiske karrierestigen.

5.5 Forutsetninger for å skrive gode akademiske tekster

Det viktigste rådet en kan gi for å utvikle ferdighetene i akademiske skriving er å veksle mellom daglig skriving og lesing (Brodersen, Bråten m.fl. 2009:158-174). Vi skal her ta for oss hva som kjennetegner gode akademiske tekster og om skriveprosesser. Men det første vi må spørre oss er hva det er som kjennetegner gode akademiske tekster.

En god akademisk tekst er en representant for en akademisk tradisjon. Men hva slags tradisjoner tenker vi på da? Jo, enten en kontinental eller en anglo–amerikansk tradisjon. Det er særlig den angloamerikanske tradisjonen vi er fortrolige med. Dette betyr at vi er sterkt preget av måten vi uttrykker oss på og tenker akademisk på innenfor det engelske / amerikanske språkområdet.

Men hva kjennetegner den amerikanske–engelske tradisjonen? Denne tradisjonen har en rapportpreget stil. Dette betyr at tekstene har en stram oppbygning og et empirisk utgangspunkt og fokus. Samtidig betyr dette at de ulike tekstene klart kan identifiseres som uttrykk for hva man sysler med innenfor et bestemt fagområde, enten det er samfunnsvitenskap, språkvitenskap, psykologi eller pedagogikk.

Den kontinentale tradisjonen, som særlig forbindes med en tysk og en fransk tradisjon, bærer preg av essays. Dette er en tradisjon som vi finner innenfor litteraturvitenskap, filosofi og idéhistorie. Forskjellen mellom den kontinentale og anglo–amerikanske tradisjonen var større tidligere. Poenget er at en på en ubevisst og umerkelig måte ofte sosialiseres inn i en tradisjon når vi skriver tekster. Å utvikle en bevissthet om tradisjonene er viktig for å kunne vurdere hva som er gode tekster, for så å bruke disse som forbilder til selv å skape gode tekster.

Hvilke egenskaper har gode akademiske tekster? Vi skal ta for oss noen av de punktene som forbindes med gode fagtekster:

1. Klar og konsistent argumentasjon

2. Presentasjon av metode, teori og terminologi i overensstemmelse med problemstillingen.
3. De rette retoriske virkemidler – krav om saklighet og relevans.
4. Vitenskapsretorikk: Et vitenskapelig språk, dvs. et klart, korrekt og saklig språk, og en vitenskapelig form.
5. En gjennomtenkt struktur, dvs. oppbygning (IMRoD):
  - Innledning
  - Teori
  - Materiale og metode
  - Resultater
  - Diskusjon
  - Konklusjon
6. Et passende forhold mellom det beskrivende og det normative
7. Formalia: Sitatteknikk, noteapparat, litteraturhenvisninger, overskrifter og layout.

Men hva kan vi ellers fremheve som gode skriveråd? Hvis vi skal lære oss de ulike sjangrene godt, må vi gjøre dette på grunnlag av flere gjøremål i kombinasjon.

Når det gjelder skriving, må vi *skrive daglig* og regelmessig. Bruk ulike strategier for å komme i gang:

- Prøv hurtigskriving, lag tankekart.
- Skriv stikkord, setninger og avsnitt.
- Skriv i margen spørsmål du vil ha svar på.
- Skriv så utforskende og undersøkende – ukritisk.
- Hold så et overordnet fokus på innholdet og strukturen i din egen tekst, mens du venter med den ortografiske utformingen.
- Søk en skrivegruppe og få respons på ditt utkast.
- Skriv så om.

Vær hele tiden oppmerksom på hvem som skal være målgruppe for det som du skriver: Er det en lærer, er det den brede offentlighet? Bruk etablerte og klare begreper.

Les mange forskjellige akademiske tekster. Vær særlig oppmerksom på innledningene og avslutningene. Gjennom lesningen, lær deg fagtradisjonene og tekstkonvensjonene. Les din tekst høyt for deg selv – hva skurrer, hva mangler – er det god nok sammenheng?

Å *jobbe i grupper* over lengre tid, særlig i den siste halvdel av et skrivearbeid, er viktig. Mye av det vi selv skriver, blir vi blinde for. Men hvordan velger vi tema og kommer i gang med skrivingen? Dette er ofte svært vanskelig, tidkrevende og forvirrende. Utgangspunktet bør være noen grunnleggende spørsmål – som hva formålet med min egen tekst skal være. Vi spør oss selv om det er en semesteroppgave, en bacheloroppgave, eller for eksempel en hjemmeoppgave.

Noen velger å begynne med tekstens hoveddel. Vi kan også starte med innledningen, eller avslutningen. Hvis vi starter med innledningen, kan vi klare opp våre tanker om hva vi vil ta med i oppgaven. Dessuten: Innledningen er relativt fast og standardisert:

- Omtale av tema eller problemstilling.
- Begrunnelse for valg av tema, problemstilling m.m.
- Presentasjon av tekstens formål
- Noe om tekstens innhold og oppbygning

Personlig ville jeg valgt en kort skisse til innledning tidlig i oppgaveskrivingen. Jeg ville så ventet til slutt med å skrive ferdig innledningen. Dette har å gjøre med at problemstillingen må justeres underveis, at tekstens innhold og oppbygning ikke kan presenteres før disse delene foreligger.

Litteratur

- Andersen, Erling S. (1988): *Prosjektarbeid - en veiledning for studenter*. NKI Forlaget, Bærum.
- Bech-Karlsen, Jo (2003): *Gode fagtekster. Essayskriving for begynnere*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Berlid, Sveinung (1992): *Å skrive prosjektrapport*. Opplandske Bokforlag.
- Brodersen, Randi og Bråten, Fredrik Jepsen m.fl. (2009): *Tekstens autoritet. Tekstanalyse og skriving i akademisk*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Eco, Umberto (2002): *Kunsten å skrive en akademisk oppgave. Hovedoppgave og masteroppgave*. Idem forlag, Oslo.
- Grepstad, Ottar (1997): *Det litterære skattkammer. Sakprosaens teori og retorikk*. Samlaget, Oslo.
- Lie, Sissel (2003): *Fri som foten. Om å skrive fagtekster*. Gyldendal Akademisk Forlag, Oslo.
- Myskja, Bjørn K. (2005): *Hvordan skrive essay i filosofi?*
- Olsen, Steinar (2005): *Landbrukets historie i Norge, 1814 – 1905*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Rognsaa, Aage (2003): *Prosjektoppgaven – krav til utforming*. Universitetsforlaget, Oslo.

